

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Kader Beheer Groenvoorzieningen 2022

Eisen beheer
Groenvoorzieningen
Rijkswaterstaat

Foto's omslag

Berm langs de A1 afslag Kootwijk – Harderwijk met Brem en Engels gras (F. Hollander, RWS-Wegendistrict Veluwe)

Wilhelminakanaal ter hoogte van Dongen (BTL Advies)

Uiterwaarden langs de IJssel (RWS)

Kader Beheer Groenvoorzieningen

Voorwoord

Rijkswaterstaat beheert grote arealen langs infrastructuur waarin groenvoorzieningen aanwezig zijn, denk aan wegbermen en kanaaloevers. Deze arealen zijn van groot belang voor het technisch, verkeerskundig en waterhuishoudkundig functioneren van de wegen en kanalen. Deze groenvoorzieningen vervullen ook een natuurfunctie. Door middel van een uitgekiend en efficiënt beheer en onderhoud wil Rijkswaterstaat bereiken dat alle functies gerealiseerd worden.

Dit document vervangt de eisen op het gebied van het beheer van Groenvoorzieningen voor de aannemer die in 2013 zijn verschenen in het Kader Beheer Groenvoorzieningen 2013. Herziening was nodig vanwege diverse wijzigingen in wet- en regelgeving en in het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het beheer van groenvoorzieningen. Nieuw is dat het beheer van uiterwaarden in het riviereengebied apart is beschreven in de [Leidraad Vegetatiebeheer Uiterwaarden](#). De hierbij behorende eisen zijn opgenomen als bijlage in de Leidraad Vegetatiebeheer Uiterwaarden en niet langer deel van een Kader Beheer Groenvoorzieningen.

Dit kader gaat over het beheer van de groenvoorzieningen langs de Rijkswegen en de Rijkskanalen. Het reguliere beheer en onderhoud voor objecten in bermen langs wegen en het 'droge' areaal langs kanalen wordt op overeenkomstige manier georganiseerd en uitgevoerd. Voor beide typen objecten kunnen de eisen van dit Kader dienen. Inhoudelijke achtergronden en een toelichting bij de eisen van dit Kader zijn te vinden in de [Leidraad Beheer Groenvoorzieningen](#).

In het voorliggende "Kader Beheer Groenvoorzieningen" staan de eisen voor het beheer van groenvoorzieningen waaraan de aannemer van een Rijkswaterstaatoopdracht dient te voldoen. Deze eisen gelden onafhankelijk welke contractvorm van kracht is in het te beheren areaal: prestatiecontracten, DBFM- of nog andere contractvormen.

Het is de wens dat dit document bijdraagt aan een uniforme en heldere werkwijze en een soepele uitvoering van de contracten op het gebied van beheer en onderhoud van groenvoorzieningen.

Dit Kader Beheer Groenvoorzieningen is vastgesteld door de proceseigenaar Aanleg en Onderhoud. De beschreven eisen en werkwijze zijn daarmee verplicht gesteld.

De inhoud van het document is namens de Hoofdingenieur-Directeur van RWS-Oost-Nederland vrijgegeven door het hoofd van de afdeling SLU van RWS-Oost-Nederland, Mw. Sieuwke van Slooten.

Eisen voor het beheer van groenvoorzieningen Rijkswaterstaat

1 Inleiding

Rijkswaterstaat besteedt het groenbeheer langs wegen en kanalen uit aan de markt. De eisen voor het beheer van de groenvoorzieningen en de beheertypen, alsmede eisen voor omgang met invasieve exoten en het opstellen van het Groenbeheerplan zijn opgenomen in dit document. De ondersteunende informatie ("beheervisie", toelichting) ten aanzien van de eisen zijn te vinden in de [Leidraad Beheer Groenvoorzieningen](#).

In tabel 1 staan de groenvoorzieningen en de beheertypen die Rijkswaterstaat in zijn beheergebied heeft en die ten grondslag liggen aan de hoofdstuk- en paragraafindeling van het kader. Aanvullende eisen op gebied van beheersing van invasieve exoten en voor het opstellen van het Groenbeheerplan staan in hoofdstukken 7 en 8.

Tabel 1 *Beheertypen van Rijkswaterstaat*

Groenvoorziening	Beheertypen	Par.
Kruidachtige vegetaties		2.1
	Schraalgrasland type A	2.2
	Schraalgrasland type B	2.3
	Schraalgrasland type C	2.4
	Ruigte en Zoomvegetatie	2.5
	Gazon	2.6
	Heide	2.7
	Rietvegetatie	2.8
	Oevervegetatie A	2.9
	Oevervegetatie B	2.9
Houtachtige vegetaties		3.1
	Niet gesloten beplanting	3.2
	Gesloten beplanting	3.3
	Geschoren hagen	3.4
	Sierbeplanting	3.5
	Beplanting op geluidsschermen	3.6
Watergangen en -partijen	Watergangen en -partijen	4.1
Oevers en Watergeleidende objecten		5.1
	Verharde oevers (verticale oevers en verharde taluds)	5.2
	Natuurvriendelijke oevers (langs kanalen)	5.3

Onderstaande onderdelen zijn geen beheertypen. Toch zijn het eisen die aan de Opdrachtnemers worden opgedragen.

Onderwerp	Eisen op gebied van	Hoofdstuk
Niet-verkeersdragende verhardingen	Gebonden verhardingen*, Ongebonden verhardingen, Goten	6
Invasieve Exoten	Bestrijding	7
Groenbeheerplan	Opstellen	8
Aanleg groenvoorzieningen incl. beplantingen	Nieuwe aanleg	9

* Dit zijn geen vegetatiebeheertypen. Deze objecten zijn in Kergis onder “Deklaagvakken” opgenomen.

Om het groenbeheer goed uit te kunnen uitvoeren levert Rijkswaterstaat aan de opdrachtnemer de volgende middelen aan:

- de eisen voor het groenbeheer in dit document, als onderdeel van de Basisspecificatie,
- het groenbeheerplan en in voorkomende gevallen instandhoudingsplannen,
- bestanden van het te beheren areaal met daarin de toe te passen beheertypen (de beheertypentekeningen); deze kunnen deel uitmaken van het groenbeheerplan.

De eisen uit dit Kader, het groenbeheerplan plus de areaalgegevens zijn verplichtingen binnen het contract. Deze drie stukken worden aan de opdrachtnemer verstrekt bij het contract. Bij DBFM- en D&C-contracten stelt de opdrachtnemer het beheerplan op, conform de opbouw zoals omschreven in hoofdstuk 8 van dit kader.

In het contract staat dat de opdrachtnemer wordt geacht bekend te zijn met wetten, reglementen e.d.. Dat betekent dat de opdrachtnemer het groenbeheer daarop afstemt. Daarom zijn hier geen eisen opgenomen die betrekking hebben op wet- en regelgeving, maar wel eisen die betrekking hebben op beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het functioneren en het onderhoud van de groenvoorzieningen.

Rijkswaterstaat hecht aan een efficiënt uitgevoerd beheer van groenvoorzieningen, gericht op de functie voor verkeer en vervoer. De groenvoorzieningen vormen ook het leefgebied van – deels beschermde – wilde planten en dieren. Rijkswaterstaat verwacht van de opdrachtnemer dat hij met de laatstgenoemde functie respectvol omgaat.

Meer uitgebreide achtergrondinformatie over het beheer en onderhoud van de groenvoorzieningen bij Rijkswaterstaat is te vinden in de [Leidraad Beheer Groenvoorzieningen 2020](#).

2 Kruidachtige vegetaties

Definitie Kruidachtige vegetatie

Kruidachtige vegetaties bestaan voornamelijk uit gras en kruiden, zonder opslag van bomen en struiken. Onder de kruidachtige vegetaties worden gerekend: grasland, ruigte en zoomvegetatie, gazon, heide (hoewel heide uit dwergstruiken bestaat), rietvegetatie en oevervegetatie.

Definitie beheertype Kruidachtige vegetatie

Het beheertype van een vegetatie is de set van beheermaatregelen die worden uitgevoerd om de vegetatie aan de vereiste kwaliteit op gebied van verkeer, technisch functioneren van de weg en natuurwaarden te laten voldoen.

Het beheer van de vegetatie bestaat in de meeste gevallen uit het maaien gevolgd door het afvoeren van het grasmaaisel. Algemene eisen voor kruidachtige vegetatie staan in § 2.1. Het beheer van kortgrazige vegetatie staat in § 2.2 en § 2.3. Daarna, vanaf § 2.5, volgen de andere kruidachtige vegetatietypen en de bijbehorende beheertypen.

Definities specifieke onderdelen van het areaal

Bebakeningsstrook: "Strook in begroeide berm, direct grenzend aan de verharding welke intensiever (dan de overige grasberm) wordt onderhouden teneinde te zorgen voor een goede afvoer van water van het wegdek en een goed zicht op bebordingen en bewegwijzering" (IMBOR/CROW). Zie: Informatiemodel Beheer Openbare Ruimte (IMBOR) van het CROW. De bebakeningsstrook is 1,5 m breed.

Een **bergingszone** en/of **vluchtzone** kunnen in voorkomende gevallen aanwezig zijn. Deze hebben een breedte van 2,50 m gemeten vanaf respectievelijk de binnenkant van de linker kantstreep en rechterkant van de verharding. Ze worden intensiever beheerd dan de overige grasberm, vanwege de verkeersveiligheid en zelfredzaamheid van de weggebruiker.

Zichthoeken en zichtlijnen:

Zichthoeken en zichtlijnen zijn delen van het areaal met lage vegetatie die bedoeld zijn om het (vaar)wegverkeer zicht te bieden op het verloop van de (vaar)weg om tijdig te kunnen anticiperen op andere verkeersdeelnemers, veranderende situaties, incidenten en objecten op en in de (vaar)weg.

Zichthoeken en zichtlijnen komen bijvoorbeeld voor bij bogen in (vaar)wegen, bij toe- en afritten, bij (vaar)wegkruisingen, bij viaducten en bruggen en bij sluis- en stuwcomplexen.

De locaties van de zichthoeken en zichtlijnen zijn opgenomen in het groenbeheerplan.

Wegmeubilair

Naast, in of boven de verharding aangebrachte voorwerpen ten dienste van het verkeer. Bij "voorwerpen" kan men bijvoorbeeld denken aan bewegwijzering, matrixsignaalgevers, verkeersborden, bebakening (o.a. hectometerborden en bochtschilden), zonnecollectoren, technische installaties en openbare verlichting.

Zie verder de Richtlijn bewegwijzering, [WegenWiki](#) en de [ABDL thesaurus](#).

Vaarwegmeubilair

Vaarwegmeubilair bestaat uit diverse soorten objecten die het scheepvaartverkeer in staat stellen zich veilig en verantwoord over het water te verplaatsen. Naast objecten voor vaarwegmarkering zoals lichtboeien, tonnen en top- en steekbakens betreft het onder andere bebording, verlichting en vuurtorens. Zie verder de [ABDL thesaurus](#).

2.1 Eisen Kruidachtige vegetaties

Eisen Kruidachtige vegetatie langs wegen en kanalen (inclusief dijken/dammen waarop vegetatiebeheer van toepassing is):

- 2.1.1 Maaisel en andere organische materialen worden altijd afgevoerd. Uit het werk komende organische materialen: achterlaten is **alleen tijdelijk** toegestaan. Uit het werk

komende organische materialen moeten binnen 10 kalenderdagen compleet worden afgevoerd; dat geldt ook voor maaisel in verzamelde vorm. Uitzondering hierop is het beheertype gazon.

- 2.1.2 Ter plaatse van zichthoeken en zichtlijnen alsmede van de bergingszone en vluchtzone mag de kruidachtige vegetatie nimmer hoger zijn dan 0,40 meter. In de bebakeningsstrook mag de vegetatie niet hoger zijn dan 0,20 m.
- 2.1.3 In de kruidachtige vegetatie van bermen en op (schouw)paden mag geen houtachtige opslag voorkomen. Uitzondering hierop is het beheertype heide (zie § 2.7).
- 2.1.4 Bij het onderhoud van kruidachtige vegetaties dient de vegetatie ongeknusd te blijven. Het gebruik van een klepelmaaier of soortgelijke apparatuur in die gebieden is niet toegestaan. Uitzonderingen hierop zijn gazon/recreatief gras, bebakeningsstroken, looppaden achter geluidsschermen en geleiderails en stenige ondergronden. De bebakeningsstrook dient in één werkgang te worden beheerd.
- 2.1.5 Op vluchtroutes bij geluidsschermen, inspectiestroken achter geluidsschermen en achter geleiderails mag over een breedte van 1,5 meter geen vegetatie hoger dan 0,40 meter en geen houtige vegetatie voorkomen. Over een breedte van minimaal 1,5 meter rond elektrakasten, signaleringskasten, kabelgoten (bij kunstwerken), luskoppelkasten en oevervoorzieningen, inclusief de hierbij horende verharding, mag geen vegetatie hoger dan 0,40 meter voorkomen. Indien deze voorzieningen niet bereikbaar zijn via een verhard pad, dienen zij bereikbaar te zijn middels een route van 1,5 meter breedte waar de vegetatie niet hoger dan 0,40 meter mag zijn.
- 2.1.6 Verhardingen, randen van verhardingen en een strook van minimaal 1,5 meter langs oevervoorzieningen bij kanalen dienen zonder belemmeringen begaanbaar te zijn.
- 2.1.7 Ongewenste rietopslag (bijvoorbeeld in schraalgrasland en grenzend aan de verharding, in middenbermen en op zichthoeken) dient gemaaid te worden volgens beheertype Schraalgrasland type A (2x per jaar beheren), ook al is een ander beheertype toegekend. Eis 2.1.2 blijft onverminderd van kracht.
- 2.1.8 Het (vaar)wegmeubilair moet altijd zichtbaar zijn voor (vaar)weggebruikers. Belijning op verharding dient altijd volledig zichtbaar te zijn.
- 2.1.9 De zode moet in stand blijven.
- 2.1.10 De insporingsdiepte van materieel mag niet meer dan 40 mm bedragen. Indien er sprake is van grotere insporingsdiepte dienen de sporen aangevuld te worden met gebiedseigen grond. V&V methode: Zie [ROA VIB \(2021\), bijlage 3](#).
- 2.1.11 Faunawerende en faunageleidende voorzieningen (rasters) zodanig vrijhouden van Vegetatie dat dieren de voorziening niet via de vegetatie kunnen passeren.
- 2.1.12 Invasieve en woekersoorten worden bestreden zoals is beschreven in Hoofdstuk 7 van dit Kader.
- 2.1.13 De vegetatie rond solitaire bomen, bomen in rijen en beplanting direct naast ("groene") geluidsschermen dient zodanig beheerd te worden dat er geen schade aan de bomen of deze beplanting ontstaat.
- 2.1.14 Houtachtigen die te dik zijn om met de reguliere maaibeurten te maaien dienen inclusief wortel verwijderd te worden.
- Indien vormen van gefaseerd beheer van toepassing zijn, worden deze in het Groenbeheerplan beschreven. Deze kunnen per locatie verschillen.

2.2 Beheertype Schraalgrasland type A

Definitie beheertype Schraalgrasland type A

Het beheertype Schraalgrasland type A betekent: 2 keer per jaar maaien en afvoeren van het maaisel.

Eisen

- 2.2.1 De eerste maaibeurt dient plaats te vinden tussen 15 juni en 15 juli en de tweede tussen 15 augustus en 22 september.
- 2.2.2 Maximale hoogte op 15 juli en 22 september van elk jaar: 0,20 meter.
- 2.2.3 Minimale hoogte op 15 juli en 22 september van elk jaar: 0,10 meter.

2.3 Beheertype Schraalgrasland type B

Definitie beheertype Schraalgrasland type B

Het beheertype Schraalgrasland type B betekent: 1 keer per jaar maaien en afvoeren van het maaisel.

Eisen

- 2.3.1 De maaibeurt dient plaats te vinden tussen 15 augustus en 22 september.
- 2.3.2 Maximale hoogte op 22 september van elk jaar: 0,20 meter.
- 2.3.3 Minimale hoogte op 22 september van elk jaar: 0,10 meter.

2.4 Beheertype Schraalgrasland type C

Definitie Beheertype Schraalgrasland type C

Het beheertype Schraalgrasland type C betekent: begrazing of een combinatie van begrazing en maaien plus afvoer van het maaisel.

NB. Toepassing van het Beheertype Schraalgrasland type C (begrazing) is sterk afhankelijk van de lokale situatie en specifieke afspraken met eigenaren van dieren. Daarom zal de uitwerking van begrazing veelal in het Groenbeheerplan terugkomen.

Eisen

In aanvulling op de eisen van paragraaf 2.1 (voor zover van toepassing) geldt:

- 2.4.1 De begrazingsdruk moet zodanig zijn dat de vereiste vegetatie gehandhaafd blijft, respectievelijk tot ontwikkeling komt (zie groenbeheerplan);
- 2.4.2 Afrasteringen moeten in veilige en beheerbare toestand verkeren en zorgen voor een degelijke opsluiting/ afscheiding van de grazers. In geval van aparte afspraken hierover met de eigenaar van de dieren behoort het beheer van de rasters t.b.v. de grazers niet onder de verantwoordelijkheid van de Opdrachtnemer.
- 2.4.3 Loopsporen van grazers en kale plekken in de vegetatie zijn op primaire en regionale waterkeringen niet toegestaan;
- 2.4.4 De maaibeurt (indien van toepassing) dient plaats te vinden tussen 15 juni en 15 juli of tussen 15 augustus en 22 september;
- 2.4.5 Maximale hoogte op 15 juli of 22 september van elk jaar: 0,20 meter;
- 2.4.6 Minimale hoogte op 15 juli of 22 september van elk jaar: 0,10 meter.

2.5 Beheertype Ruigte en Zoomvegetatie

Definitie beheertype Ruigte en Zoomvegetatie

Ruigte bestaat uit hoog opgaande kruidachtige vegetatie zoals distels, brandnetels, bramen en grassoorten.

Zoomvegetatie is de kenmerkende vegetatie die in de rand van beplantingen aanwezig kan zijn.

Definitie beheertype Ruigte en Zoomvegetatie

Het beheertype Ruigte en Zoomvegetatie betekent: 1 keer per 2 tot 3 jaar maaien. De specifieke maaifrequentie en eventuele fasering is opgenomen in het groenbeheerplan.

.

Eisen

In aanvulling op de eisen van paragraaf 2.1 geldt:

- 2.5.1 Ruigte en Zoomvegetatie dient in het eerst contractjaar en daarna elk oneven contract jaar gemaaid te worden tenzij het groenbeheerplan anders voorschrijft. Periode tussen 15 augustus en 22 september. Eisen 2.5.2 en 2.5.3 gelden voor de jaren dat wordt gemaaid.
- 2.5.2 Maximale hoogte op 22 september: 0,20 meter.
- 2.5.3 Minimale hoogte op 22 september: 0,10 meter.

2.6 Beheertype Gazon

Definitie Gazon

Gazon of recreatief grasland is permanent kort gemaaid grasland.

Definitie beheertype Gazon

Het beheertype Gazon betekent: het terrein maaien zonder afvoeren van het maaisel met een frequentie die een recreatief gebruik en/of een representatieve functie mogelijk maakt.

Eisen

In aanvulling op de eisen van paragraaf 2.1 geldt:

- 2.6.1 Maximale hoogte (meter): 0,15 meter.
- 2.6.2 Minimale hoogte (meter): 0,04 meter.
- 2.6.3 Uit het werk komende organische materialen: achterlaten toegestaan.

2.7 Beheertype Heide

Definitie Heide

Heide is een lage vegetatie die grotendeels bestaat uit dwergstruiken. Langs wegen domineert struikheide.

Definitie beheertype Heide

Het beheertype Heide betekent: het beheer zodanig uitvoeren dat het vegetatietype heide in stand blijft. Heidebeheer in bermen is maatwerk.

Eisen

In aanvulling op de eisen van paragraaf 2.1 geldt:

- 2.7.1. Het onderhoud uitvoeren uitsluitend in de periode tussen 22 oktober en 15 februari.
- 2.7.2 Struik- en boomvormers met een stamdiameter aan de grond van > 3 cm mogen niet voorkomen. Uitzondering hierop zijn struikheide, brem, gaspeldoorn en jeneverbes.
- 2.7.3. Aanwezige houtachtigen dienen jaarlijks te worden verwijderd inclusief wortel. Opslag van naaldbomen mag bij de grond worden afgezaagd.
- 2.7.4 Maaien (met afvoer van maaisel) van het complete vitale heideareaal geschiedt éénmaal gedurende de contractperiode.
- 2.7.5 Maaien dient gefaseerd te worden uitgevoerd, per jaar 1/ X gedeelte van het heideareaal, waarbij X het de duur van de contractperiode is in jaren. Elk jaar dient een ander deel van het heideareaal te worden gemaaid.
- 2.7.6 Bij sterke toename (bedekking in de vegetatie > 30%) van grassen, bramen of andere (kruidachtige) soorten dient jaarlijks gemaaid te worden op 5 cm hoogte, met afvoer van de organische materialen.
- 2.7.7 Door droogte afgestorven heide (bedekking van levende heideplanten < 20%) dient op maximaal 5 cm hoogte te worden gemaaid, met afvoer van de organische materialen.

2.8 Beheertype Rietvegetatie

Definitie Rietvegetatie

Rietvegetatie is een door riet gedomineerde vegetatie op vochtige plaatsen, veelal langs en in watergangen en -partijen.

Grasvegetatie in de berm waarin zich riet heeft ontwikkeld, valt niet onder de definitie van Rietvegetatie.

Definitie beheertype Rietvegetatie

Het beheertype Rietvegetatie betekent: het beheer zodanig uitvoeren dat de rietvegetatie in stand blijft. De maatregel omvat eens per twee tot vijf jaar maaien met afvoeren van maaisel. De frequentie en eventuele fasering gebeurt conform het Groenbeheerplan.

Eisen

In aanvulling op de eisen van paragraaf 2.1 geldt:

- 2.8.1 De maaiwerkzaamheden worden uitgevoerd met de frequentie als aangegeven in het groenbeheerplan. Het maaibeheer vindt plaats in de winter (15 november t/m 15 februari). Maaiwerkzaamheden gebeuren in overeenstemming met de waterschapskeur (indien van toepassing) waarbij deze keur leidend is.
- 2.8.2 In Rietvegetatie langs watergangen mag geen houtige opslag voorkomen. Houtachtigen dienen inclusief wortel verwijderd te worden.
- 2.8.3 Rietvegetatie in waterpartijen (meren, plassen, vijvers) en natuurvriendelijke oevers: houtige opslag mag maximaal 10% van de oppervlakte van de waterpartij of natuurvriendelijke oever bedekken.
- 2.8.4 Maximale hoogte op 15 februari na een maaibeurt: 0,20 meter.
- 2.8.5 Minimale hoogte op 15 februari na een maaibeurt: 0,10 meter.
- 2.8.6 Uit het werk komende organische materialen direct afvoeren.

2.9 Beheertype Oevervegetatie

Definitie Oevervegetatie

Oevervegetatie is de vegetatie op de overgang van land naar water. In deze zone groeien moerasplanten. In deze paragraaf heeft de oevervegetatie betrekking op slootoevers. NB. Het beheer van het oevers van kanalen staat in Hoofdstuk 5 Oevers en watergeleidende objecten.

Definitie beheertype Oevervegetatie type A

Het beheertype Oevervegetatie houdt in het afmaaien van de vegetatie en verwijderen van het maaisel, 1x per jaar.

Definitie beheertype Oevervegetatie type B

Het beheertype Oevervegetatie houdt in het afmaaien van de vegetatie en verwijderen van het maaisel, 1x per 2 jaar.

In aanvulling op de eisen uit paragraaf 2.1 geldt:

Eisen aan oevervegetatie type A en B

- 2.9.1 In oevervegetatie langs watergangen mag geen houtige opslag voorkomen.
- *Eisen oevervegetatie type A*
  - 2.9.5 Maximale hoogte op 31 oktober van elk jaar: 0,20 meter ten opzichte van de vaste bodem.
  - 2.9.6 Minimale hoogte op 31 oktober van elk jaar: 0,10 meter ten opzichte van de vaste bodem.
  - 2.9.7 Het onderhoud zodanig uitvoeren dat uitkomende afwateringssystemen niet worden beschadigd.

Eisen oevervegetatie type B

- 2.9.2 Maximale hoogte op 31 oktober van elk tweede jaar: 0,20 meter ten opzichte van de vaste bodem.
- 2.9.3 Minimale hoogte op 31 oktober van elk tweede jaar: 0,10 meter ten opzichte van de vaste bodem.

- 2.9.4 Het onderhoud zodanig uitvoeren dat uitkomende afwateringssystemen niet worden beschadigd.

3 Houtachtige vegetatie

Definitie Houtachtige vegetatie

De houtachtige vegetatie bestaat uit bomen en/of struiken.

Houtachtige vegetaties omvatten:

- niet-gesloten beplantingen (bomenrijen, boomgroepen en solitaire bomen),
- gesloten beplantingen (bossen, singels, houtwallen),
- geschoren hagen,
- sierbeplanting,
- beplanting op geluidsschermen.

3.1 Eisen voor houtachtige vegetatie

Eisen Houtachtige vegetatie langs wegen en kanalen

Beheer beplantingen

Boomveiligheid

- 3.1.1 Houtachtige vegetatie mag geen gevaar opleveren voor persoon of goed. De opdrachtnemer dient het bomenbestand op planmatige wijze te controleren.
- 3.1.1. a. De opdrachtnemer voert de boomveiligheidscontrole uit conform de eisen beschreven in Bijlage 2. en legt alle uitgevoerde activiteiten met betrekking tot de boomveiligheid vast in het (kwaliteits)systeem.
- 3.1.2 Conform het boomveiligheidsprotocol dient voor **alle** bomen van niet gesloten beplantingen de eventuele aanwezigheid en de ernst van waargenomen gebreken vastgesteld te worden en dienen te treffen (vervolg)maatregelen te worden uitgevoerd (zie bijlage 2). Voor bomen binnen gesloten beplantingen dient de werkwijze van het Boomveiligheidsprotocol te worden gevolgd.
- 3.1.3 Houtachtige vegetatie mag de verkeerskundige en technische functie van een aangrenzende (vaar)weg niet in gevaar brengen.

Geen hinder

- 3.1.4 Het zicht van het (scheepvaart)verkeer mag niet worden belemmerd door vegetatie in zichthoeken en zichtlijnen.
- 3.1.5 Houtachtige vegetatie mag geen belemmering vormen voor:
  - het zicht op (vaar)wegmeubilair en aanlegvoorzieningen alsook de bereikbaarheid van bolders.
  - het zicht op sluizen en bruggen vanaf bedieningsgebouwen of camera's;
  - de lichtuitstraling van scheepvaartseinen en (vaar)wegverlichting.
  - het zicht van camera's en het dekingsgebied van radarposten.
- 3.1.6 De afstand tussen de top van de houtachtige vegetatie en hoogspanningsdraden moet minimaal 6 meter bedragen.
- 3.1.7 Iepziekte dient bestreden te worden conform de richtlijnen zoals opgenomen in de [Handleiding Goed Iepenbeheer](#) van de Iepenwacht.
- 3.1.8 Eikenprocessierups dient bestreden te worden conform de Notitie Eikenprocessierups in de Leidraad Beheer Groenvoorzieningen, of conform het Groenbeheerplan van de Regio. Het Groenbeheerplan heeft prioriteit.
- 3.1.9 Bacterievuur dient bestreden te worden conform de meest recente Europese fyto-richtlijn (richtlijn 2000/29/EG) en de meest actuele instructies van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Zie: <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/plantenziekten-en-plagen/bacterievuur>

Slagen van (inboet-)beplantingen

NB. De eisen op gebied van Aanleg van houtige beplantingen en garantiebepalingen voor aanslaan van beplantingen worden elders beschreven (Vraagspecificatie). Eisen 3.1.10 t/m 3.1.19 zijn daarom voorlopig van karakter en dienen te worden te worden vergeleken met de nieuwe eisen voor aanplant van beplantingen. De eisen hieronder gelden met name voor inboet.

- 3.1.10 Op alle terreinen in eigendom van Rijkswaterstaat waar in opdracht van Rijkswaterstaat nieuwe houtachtige vegetaties zijn aangebracht, gelden de (nazorg-) eisen op basis van [Basisspecificatie beplantingen](#) [Intranet RWS].
- 3.1.11 Voor inboet in het kader van de plantgarantie op nieuwe aanplant geldt dat verloren gegane bomen in bomenrijen, solitaire bomen, geschoren hagen en sierbeplanting in het eerstvolgende plantseizoen vervangen moeten worden door dezelfde soort en variëteit (volgens de laatste Nederlandse Rassenlijst Bomen), met uitzondering van knotbomen.
- 3.1.12 Voor inboet in het kader van de plantgarantie op nieuwe aanplant geldt dat bomen die in bomenrijen, solitaire bomen en sierbeplanting verloren gegane bomen vervangen, een vergelijkbare maatvoering dienen te hebben als de verloren gegane bomen. Bij de inboet van haagbeplanting moet een minimale plantmaat van 60-80 cm worden gehanteerd.
- 3.1.13 Bij nieuwe aanplant en inboet van verloren gegane beplanting dient 1 jaar na aanplanten 90% van de beplanting aangeslagen te zijn. 2 jaar na aanplanten dient 100% van de beplanting vitaal en aangeslagen te zijn. Toetsmoment is in augustus.
- 3.1.14 Beheer van jonge aanplant gedurende de plantgarantieperiode: conform [basisspecificatie Beplantingen](#). [Intranet RWS].
- 3.1.15 Bij plantgoed met autochtone herkomst: verificatiedocument is het plantcertificaat met vermelding van herkomst van bronmateriaal conform Rassenlijst Bomen.
- 3.1.16 Hulpmaterialen zoals boompalen, boombanden en plastic maaibeschermsranden in het te onderhouden areaal die geen functie meer hebben, moeten worden verwijderd, ook als het aanplant betreft vanuit een ander project of aannemer. Er mag geen schade optreden aan de beplanting door het nalaten van tijdige verwijdering van de hulpmaterialen.
- 3.1.17 De aannemer verstrekt jaarlijks een overzicht aan de opdrachtgever met het herplantsaldo en voert deze herplant in het eerstvolgende plantseizoen uit, conform de [Handreiking Vellen en herbeplanten houtopstanden](#) (RWS, 2018), zie bijlage 1.
- 3.1.18 De opdrachtnemer registreert jaarlijks in Kerngis en rapporteert aan Rijkswaterstaat:
  - welke verloren gegane solitaire bomen of bomen in bomenrijen, hagen en sierbeplanting dienen te worden vervangen
  - welke verloren gegane solitaire bomen of bomen in bomenrijen, hagen en sierbeplanting in het voorafgaande jaar zijn vervangen.
  - de kap- en compensatiemeldingen die zijn gedaan in het kader van de Wet Natuurbescherming – houtopstanden.
  - de aard, herkomst en kwaliteit van aangebrachte plantmaterialen en bijbehorende voorzieningen.
- 3.1.19 Kap en herplant van bomen dienen minimaal 8 weken voorafgaand aan de kap afgestemd te worden met de regionale coördinator houtopstanden van RWS. Herplantlocatie(s) worden in overleg met de opdrachtgever bepaald.

Overig

- 3.1.20 [Indien aan de orde:] De opdrachtnemer dient voor beplanting een Toestandsanalyserapportage (TAR) op te stellen en deze jaarlijks te actualiseren, conform het format van de opdrachtgever.
- 3.1.21 Bomen mogen niet in het kanaal vallen omdat drijvende bomen schade kunnen aanbrengen aan de scheepvaart, kunstwerken en oevers.
- 3.1.22 Aan de niet-wegzijde van een geleiderail, een faunaraster en aan beide zijden langs een geluidsscherm moet een beplantingsvrije (uitgezonderd klimplanten horende bij een begroeid scherm), beloopbare strook van minimaal 1,5 m breed behouden blijven,

zodanig dat deze strook kan functioneren als beloopbare vluchtroute en dat er inspectie en onderhoud aan de betreffende objecten uitgevoerd kan worden.

- 3.1.23 Overhangende begroeiing, afgebroken takken en omgevallen bomen mogen rasters en geluidsschermen niet kunnen beschadigen. In voorkomende gevallen dienen afgebroken takken en omgevallen bomen verwijderd te worden.
- 3.1.24 Bomenrijen die uit 3 of meer rijen bestaan dienen beheerd te worden als bos.

3.2 Beheertype Niet gesloten beplanting

Definitie Niet gesloten beplanting

Niet gesloten beplantingen zijn in los verband geplante bomen (boomgroepen), bomenrijen, dubbele bomenrijen en solitaire bomen, als regel in beheerde grasvegetatie.

Definitie beheertype Niet gesloten beplanting

Het beheertype Niet gesloten beplanting betekent: het beheer zodanig uitvoeren dat de beplanting in stand blijft, zonder dat er gevaar, hinder of schade ontstaat. Voor knotbomen gelden andere (specifieke) maatregelen.

In aanvulling op de genoemde eisen in paragraaf 3.1 geldt:

Eisen langs wegen en kanalen inclusief sluizenterreinen

- 3.2.1 Uit het werk komende houtachtige restmaterialen (snoeihout) langs kanalen en wegen: achterlaten in gesloten beplanting is toegestaan als er voldoende opslagruimte is. Dit mag niet leiden tot onveilige situaties of vernieling van de opstand. Achtergelaten organisch materiaal mag niet direct zichtbaar zijn.
- 3.2.2 Organische materialen mogen niet op de kruidachtige vegetatie van (vaar)wegbermen achterblijven.
- 3.2.3 In het droge areaal worden stobben in niet-gesloten beplanting altijd uitgefreesd. Eventuele ontstane gaten dienen aangevuld te worden met gebiedseigen grond zodanig dat na inklink de plek gelijk ligt met het omringende maaiveld.

Eisen knotbomen

- 3.2.4 Het beheer van knotbomen bestaat uit het periodiek (een keer per 5 jaar) knotten. Dit knotten dient te gebeuren in de periode oktober-december. De eerste knotbeurt dient plaats te vinden in het eerste contractjaar.
- 3.2.5 Uit het werk komende organische materialen direct afvoeren.

3.3 Beheertype Gesloten beplanting

Definitie Gesloten beplanting

Gesloten beplanting is een beplanting van bomen en/of struiken waarbij de kronen elkaar gewoonlijk raken. In de ondergroei vindt geen beheer plaats. Onder gesloten beplantingen vallen bos, singel, houtwal, struweel, struikenrij en de voormalige boomweides.

Een speciaal geval zijn beplantingen die horen bij faunavoorzieningen.

Definitie beheertype Gesloten beplanting, ook genoemd beheertype Bos of Loofbos

Het beheertype Gesloten beplanting betekent: het beheer zodanig uitvoeren dat de beplanting in stand blijft, zonder dat er gevaar, hinder of schade ontstaat.

Het beheer van beplantingen die horen bij faunavoorzieningen dient de functionaliteit van de faunavoorziening optimaal in stand te houden.

In aanvulling op de genoemde eisen in paragraaf 3.1 geldt:

Eisen gesloten beplantingen

- 3.3.1. Beplantingsvakken van gesloten beplanting dienen hun oorspronkelijke omvang te behouden. Worteluitlopers en lang uitgegroeide takken dienen verwijderd te worden.
- 3.3.2 Toegangs- en onderhoudspaden moeten toegankelijk blijven en de beplanting mag geen belemmering vormen.
- 3.3.4 Op verzorgingsplaatsen dient de beplanting open en doorzichtig gehouden te worden. Dat betekent: bomen opkronen en dichte struikbegroeiing verwijderen of opkronen in gesloten beplanting op de verzorgingsplaats, behalve langs de buitenrand van de verzorgingsplaats.
- 3.3.5 Uit het werk komende houtachtige restmaterialen (snoeihout) langs kanalen en wegen: achterlaten in gesloten beplanting is toegestaan als er voldoende opslagruimte is. Dit mag niet leiden tot onveilige situaties of vernieling van de opstand. Achtergelaten organisch materiaal mag niet direct zichtbaar zijn..

Eisen aan groenvoorzieningen horende bij faunavoorzieningen

- 3.3.6 Begeleidende beplanting van en naar faunavoorzieningen moet intact blijven. Zie hiervoor de [Leidraad Faunavoorzieningen](#), Hfst. 9).
- 3.3.7 Faunavoorzieningen moeten te allen tijde toegankelijk zijn voor en gebruikt kunnen worden door de (doel)soorten.
- 3.3.8 Toegangspoorten dienen te allen tijde toegankelijk te blijven ten behoeve van onderhoud en onderzoek.

3.4 Beheertype Geschoren hagen

Definitie Geschoren hagen

Een geschoren haag is een gesloten, laagblijvende, lijnvormige beplanting van doorgaans één bepaalde soort, die door regelmatig onderhoud strak en dicht blijft.

Definitie beheertype Geschoren hagen

Het beheertype Geschoren hagen betekent: het beheer zodanig uitvoeren dat de vorm en functie van de haag in stand blijven.

Eisen

In aanvulling op de genoemde eisen in paragraaf 3.1 geldt:

- 3.4.1 Op 30 september van elk jaar moet een haag zijn oorspronkelijke strakke vorm hebben.
- 3.4.2 Maximale hoogte ter plaatse van zichthoeken: 0,75 meter.
- 3.4.3 Minimale hoogte ter plaatse van zichthoeken: 0,50 meter.
- 3.4.4 Uit het werk komende organische materialen direct afvoeren.

3.5 Beheertype Sierbeplanting

Definitie Sierbeplanting

Sierbeplanting is een aangebrachte begroeiing van in- en/of uitheemse planten (zowel kruidachtig als houtachtig) met een representatieve functie.

Definitie beheertype Sierbeplanting

Het beheertype Sierbeplanting betekent: het beheer zodanig uitvoeren dat de vorm en functie van de sierbeplanting in stand blijven.

Eisen

In aanvulling op de genoemde eisen in paragraaf 3.1 geldt:

- Maximale bedekkingsgraad door onkruidbegroeiing: 40 %.
- Maximale hoogte onkruidbegroeiing: 0,30 meter.

- Snoeien van de beplanting naar de aard en groeiwijze van de (hoofd)beplantingssoort.
- Uit het werk komende organische materialen direct afvoeren.
- Bij renovatie of herinrichting: voor de sierbeplanting dienen inheemse plantensoorten te worden gebruikt.

3.6 Beheertype Beplanting op schermen

Definitie Beplanting op schermen

Beplantingen tegen of op schermen omvatten beplantingen tegen de voorzijde (wegzijde), bovenzijde en/of achterzijde van een (geluids)scherm. Ze bestaan uit struiken of klimplanten.

Definitie beheertype Beplanting op geluidsschermen

Het beheertype Beplanting op geluidsschermen betekent: het beheer zodanig uitvoeren dat de vorm en functie van de beplanting en de functies van de geluidsschermen in stand blijven.

Eisen

In aanvulling op de genoemde eisen in paragraaf 3.1 geldt:

- 3.6.1 Begroeide geluidsschermen zodanig beheren (snoeien, scheren, opbinden, etc.) dat de beplanting stevig aan het scherm verbonden is en geen hinder of gevaar kan veroorzaken. Gevaarlijke of onoverzichtelijke situaties a.g.v. beplanting tegen of op geluidsschermen mogen nooit aanwezig zijn.
- 3.6.2 Vluchtdeuren en andere voorzieningen moeten bereikbaar zijn en zonder enige hinder van beplantingen functioneren. Ook de vluchtroute moet begaanbaar zijn voor personen.
- 3.6.3 Werkzaamheden zodanig uitvoeren dat de op de geluid- en zichtbeperkende constructies aanwezige conserveringslaag of -lagen of retroreflecterend materiaal niet wordt beschadigd of wordt aangetast.

NB. Voor eisen t.a.v. aanplant, inboet en garantie van beplantingen bij geluidsschermen, zie apart document over aanplant van houtige gewassen.

4 Watergangen en -partijen

Definitie Watergangen en -partijen

Onder watergangen vallen vaarten, tochten, (kwel)sloten, zaksloten, greppels, beken en beekmondingen. Deze hebben dikwijls een waterafvoerende functie. Zaksloten zijn ondiepe watergangen zonder aansluiting op watergangen in het achterland; ze dienen voor tijdelijke waterberging.

Tot de waterpartijen behoren poelen, vijvers en vennen. Deze hebben gewoonlijk geen waterafvoerende functie.

Definitie beheertype Watergangen en -partijen

Het beheertype Watergangen en -partijen betekent: het beheer zodanig uitvoeren dat de vorm en waterhuishoudkundige en ecologische functies van de watergangen en -partijen in stand blijven.

4.1 Eisen voor Watergangen en -partijen

Eisen Watergangen en -partijen langs wegen en kanalen

- 4.1.1 Het onderhoud (uitmaaien, baggeren) uitvoeren uitsluitend in de periode tussen 15 september en 31 oktober. Hierbij is de Keur van het waterschap leidend.
- 4.1.2 Uit het werk komende materialen: achterlaten is maximaal 10 kalenderdagen toegestaan op naastliggend terrein.

- 4.1.3 Bij het uitmaaien dienen de wortels van de water- en oeverplanten achter te blijven in de bodem.
- 4.1.4 Uit de watergang komende materialen of baggerspecie dienen binnen 10 kalenderdagen afgevoerd te worden. Dat geldt voor alle baggerwerkzaamheden voortvloeiende uit het contract. Dit geldt niet alleen voor materialen of baggerspecie die door de opdrachtnemer zelf zijn uitgemaaid of gebaggerd, maar ook voor materialen of baggerspecie die vrijkomen uit werkzaamheden van derden waarvoor een ontvangstverplichting geldt. De opdrachtnemer draagt voor zijn rekening en risico, zorg voor het afvoeren van deze materialen nadat de materialen door de opdrachtnemer of derden zijn gedeponeed, voordat en zonder dat de bestaande grasmat nadelig wordt beïnvloed.
- 4.1.5 De teen van de oever van de watergang dient onvergraven te blijven.
- 4.1.6 De opdrachtnemer draagt zorg voor de communicatie en de coördinatie met derden (waterschappen).
- 4.1.7 De vegetatie moet ongeknusd blijven. Het gebruik van een klepelmaaier of soortgelijke apparatuur is niet toegestaan, behalve op stenige ondergronden.
- 4.1.8 Watergangen en -partijen dienen zodanig onderhouden te worden dat er geen belemmeringen kunnen optreden in de waterdoorvoer, waterberging en afwateringssystemen.

Eisen Watergangen

- 4.1.9 Schouwplichtige watergangen moeten zodanig worden onderhouden dat wordt voldaan aan de eisen (Keur) van de desbetreffende schouwvoerende instantie.
- 4.1.10 Struik- en boomvormers mogen niet voorkomen.
- 4.1.11 Niet-schouwplichtige watergangen eenmaal per 2 jaar schonen.
- 4.1.12 De insporing op werk- of schouwpaden (niet behorende tot de obstakelvrije ruimte) mag maximaal 70 mm bedragen. Indien er sprake is van grotere insporingsdiepte dienen de sporen aangevuld te worden met gebiedseigen grond.
- 4.1.13 De grasvegetatie in zaksloten wordt beheerd als de aangrenzende vlakke berm.

Eisen Waterpartijen

- 4.1.14 Plantengroei (Lisdodde, riet, en andere oeverplanten) mag in waterpartijen langs wegen tot maximaal 50% van de (originele) wateroppervlakte innemen, tenzij in het groenbeheerplan anders is aangegeven.
- 4.1.15 Houtige opslag in de waterpartij: maximaal 10% van de oppervlakte.
- 4.1.16 De waterpartij dient minimaal 0.8 meter diep te zijn.

5 Oevers en Watergeleidende objecten

Definitie Oevers en Watergeleidende objecten

De oever is de (waterkerende of -geleidende) overgang van land naar water. Oevers en watergeleidende objecten omvatten alle verdedigde en onverdedigde oevers langs kanalen en daarop aansluitende of nabijgelegen droge terreindelen. De oevers en watergeleidende objecten worden onderverdeeld in twee objecttypen met de bijbehorende beheertypen:

1. Verharde oevers (waterkerende oevers en watergeleidende objecten),
2. Natuurvriendelijke oevers

Voor zover er andere ondergrond en andere vegetatietypen aanwezig zijn worden deze beheerd volgens deze vegetatietypen, bijvoorbeeld schraalgrasland type A, B of C, rietvegetatie, etc.

De oevers van watergangen zoals bij berm sloten en kwel sloten langs kanalen komen in § 2.9 aan bod. Waterkeringen en de droge terreinen langs kanalen ('kanaalbermen') komen in § 2.1 t/m 2.5 aan bod.

Definitie beheertype Oevers en watergeleidende objecten

De beheermaatregelen zijn erop gericht de constructie en de functie van de Oevers en watergeleidende objecten in stand te houden.

5.1 Eisen voor Oevers en Watergeleidende objecten

Eisen oevers en Watergeleidende objecten langs kanalen

- 5.1.1 Op verharde oevers is jaarlijks op 1 november de maximale hoogte van houtachtige en kruidachtige vegetatie 20 cm.
  - Op 15 april en 1 oktober van ieder jaar dient de hoogte van de vegetatie ter plaatse van zichtlijnen maximaal 40 cm te zijn.
- 5.1.2 Plantengroei mag niet leiden tot aantasting of verslechtering van de beschermende en/of kerende functie van de oevers of watergeleidende objecten. Bestaande bomen met een doorsnede van 15 cm of meer (diameter op borsthoogte) en meidoorns met een hoogte van 3 m of meer dienen gehandhaafd te blijven. Overige bomen dienen verwijderd te worden.
  - 5.1.3 Houtachtigen dienen bij afzetten zo dicht mogelijk op maaiveld terug gezet te worden.
  - 5.1.4 Aanwezige knotten hoger dan 0,2 m dienen zo dicht mogelijk bij maaiveld afgezaagd en maximaal 20 cm hoog te zijn.
- 5.1.5 Uit het werk komende organische materialen achterlaten is maximaal 10 kalenderdagen toegestaan. Het naast de oever gelegen terrein en daarin aanwezige vegetatie mag niet nadelig beïnvloed worden.
- 5.1.6 Het onderhoud zodanig uitvoeren dat uitkomende afwateringssystemen niet worden beschadigd.

5.2 Beheertype Verharde oevers

Definitie Verharde oevers

Verharde oevers zijn met stevig materiaal versterkte oevers, bijvoorbeeld met stortsteen, natuursteen, beton, asfalt of begroeiingsmatten. Een speciaal geval zijn beschoeide oevers met een damwand van staal, beton of hout.

Definitie beheertype Verharde oevers

De beheermaatregelen zijn erop gericht de constructie en de functie ervan in stand te houden.

In aanvulling op de genoemde eisen in paragraaf 5.1 geldt:

Eisen langs kanalen

- 5.2.1 Direct achter de damwand of oeverconstructie moet een profiel van vrije ruimte van zijn 1,5 meter breed, met vegetatie van max. 0,4 m hoogte. Bij aanwezigheid van bomen van > 15 cm dbh binnen 1,5 m vanaf de damwand of oeverconstructie, dienen de bomen te worden gehandhaafd. Bij aanwezigheid van bomen dient overleg met de Opdrachtgever te worden gevoerd m.b.t. het te voeren beheer in deze vrije ruimte.

5.3 Beheertype Natuurvriendelijke oevers (langs kanalen)

Definitie Natuurvriendelijke oevers

Natuurvriendelijke oevers zijn oeverzones met een (vooroever)verdediging of een flauwe oever waarachter een strook water ligt.

Definitie beheertype Natuurvriendelijke oevers

De beheermaatregelen zijn erop gericht de constructie en de functie ervan in stand te houden.

Eisen Natuurvriendelijke oevers langs kanalen

Aanvullend op de eisen van par. 5.1: De eisen die uit de instandhoudingsplannen voortkomen zijn per natuurvriendelijke oever geformuleerd in het groenbeheerplan. Ze verschillen te sterk per individueel object om ze hier in algemene zin te kunnen beschrijven.

6 Niet-verkeersdragende verhardingen

Definitie Niet-verkeersdragende verhardingen

Niet-verkeersdragende verhardingen zijn semi-verharde, ongebonden of gebonden verhardingen die niet voor regulier verkeer bedoeld zijn. Voor de verharding worden diverse verschillende materialen gebruikt.

Grasbetonsteen verhardingen en goten bestaan uit losse elementen worden ook tot deniet-verkeersdragende verhardingen gerekend.

Definitie beheertype Niet-verkeersdragende verhardingen

Het beheertype Niet-verkeersdragende verhardingen betekent: het beheer zodanig uitvoeren dat de vorm en functie van de niet-verkeersdragende verhardingen in stand blijven.

Eisen Niet-verkeersdragende verhardingen

- Op 15 november van elk jaar moeten goten, kolken, rioleringen, duikers, drainage- en afvoerputten vrij zijn van verontreinigingen, zodat er geen belemmeringen kunnen optreden in de waterdoorvoer en waterafvoer.

- Aanwezige vegetatie mag niet leiden tot functieverlies ten aanzien van gebruik en toegankelijkheid van de objecten.
- Maximale hoogte vegetatie op verkeersgeleiders: 30 cm.
- Houtachtige opslag in middenbermen (< 2 m breed) en op verkeersgeleiders is niet toegestaan, tenzij in het groenbeheerplan anders is bepaald.

7 Invasieve Exoten

Definitie Invasieve Exoten

Een exoot is een organisme dat van nature niet in Nederland voorkomt en hier als gevolg van menselijk handelen is verschenen. Wanneer een exoot zich zeer sterk uitbreidt, wat tot schade of natuurkwaliteitsverlies leidt, spreekt men van een invasieve exoot.

Eisen ten aanzien van Invasieve Exoten

- 7.1 In het eerste contractjaar dienen de groeiplaatsen van Aziatische duizendknopen nauwkeurig in kaart te worden gebracht. Alle groeiplaatsen dienen met een nauwkeurigheid van 1 m bepaald te worden en vastgelegd in KernGIS. Deze groeiplaatsen worden tevens fotografisch vastgelegd, zodanig dat eventueel toegenomen omvang van de groeiplaatsen is vast te stellen.
- 7.2 Bestaande groeiplaatsen van Aziatische duizendknopen mogen niet in omvang toenemen. Nieuw ontstane groeiplaatsen dienen ieder jaar volledig bestreden te worden, met als resultaat uitroeiing van de nieuwe groeiplaatsen.
- 7.3 Bestrijding van Reuzenberenklauw: de planten vóór de bloei afmaaien. Deze bestrijding dient plaats te vinden op plaatsen waar mensen in aanraking met de plant kunnen komen: verzorgingsplaatsen, carpoolplaatsen, langs wandel- en fietspaden, loopstroken achter geleiderails. Deze bestrijding dient ook te gebeuren als mensen via door derden beheerd areaal met de op RWS-areaal aanwezige planten in aanraking kunnen komen.
- 7.4. Alle exemplaren van de Hemelboom dienen inclusief wortel verwijderd te worden. (Wortel)opslag van deze plant op de plaats van een verwijderd exemplaar dient in het opvolgende jaar inclusief wortel verwijderd te worden. Hemelboom op plaatsen waar wortels niet verwijderd kunnen worden moet jaarlijks bovengronds worden verwijderd.
- 7.5 De waterplanten Grote waternavel, Waterteunisbloem, Postelein-waterlepeltje, Ongelijkbladig vederkruid en Parelvederkruid worden volledig verwijderd.
- 7.6 Bij meldingen over of waarnemingen van Grote waternavel, Waterteunisbloem, Postelein-waterlepeltje, Ongelijkbladig vederkruid, Parelvederkruid en Watercrassula dienen de planten binnen 10 werkdagen volledig te zijn verwijderd.
- 7.7 Bij meldingen over de aanwezigheid van Alsemambrosia, Zijdeplant, en Struikaster dienen de planten binnen 10 werkdagen volledig te zijn verwijderd.
- 7.8 Opdrachtnemer dient jaarlijks voor 31 december te rapporteren en op kaart te registreren welke acties ten aanzien van de bestrijding van invasieve exoten zijn ondernomen, zowel van bestaande als nieuwe groeiplaatsen.

8. Aanleg Kruidachtige Vegetatie

NB. Eisen ten aanzien van aanleg van houtige vegetatie worden apart beschreven en vormen geen onderdeel van dit Kader. Eisen voor kruidachtige vegetatie volgen hieronder.

Groenvoorziening	
Kruidachtige vegetaties Schraalgrasland	8.1
Gazon	8.2
Heide	8.3
Rietvegetatie	8.4
Oevervegetatie	8.5

8.1 Aanleg Schraalgrasland

8.1.1. a. Voor de aanleg van schraalgraslandvegetatie dient het B3 grasmengsel te worden toegepast; verificatiedocument: certificaat of zaklabels.

b. (Bloemen-) Zaadmengsels met kruiden worden niet toegepast.

c. Op plaatsen zonder gevaar voor erosie dient een lagere dosering (0,5 x de voorschrift-dosering) te worden toegepast.

8.1.2. Toepassing van bemesting of zwarte grond is niet toegestaan.

8.1.3. Voor de aanleg van grasvegetatie op taluds: Afspoeling van grond mag niet optreden.

8.2 Aanleg Gazon

8.2.1. Gazon met een representatieve functie: kies graszaadmengsel Speelgazon of gelijkwaardig.

8.2.2. Gazon met functie Recreatief Gras: kies B3 grasmengsel.

8.3 Aanleg Heide

8.3.1. Aanleg van heide gebeurt conform de eisen die in het Groenbeheerplan zijn beschreven. Heidevegetatie dient in de periode tussen 22 oktober en 15 februari te worden aangelegd.

8.4 Aanleg Rietvegetatie

Aanleg van Rietvegetatie zal zelden voorkomen.

8.4.1. Waar aanleg van Rietvegetatie aan de orde is, moeten de specificaties als beschreven in het Groenbeheerplan worden opgevolgd.

8.5 Aanleg oevervegetatie

8.5.1. Aanleg van Natuurvriendelijke oevers gebeurt conform specificaties in het document STOWA [Handreiking natuurvriendelijke oevers](#). Voor aanleg van natuurvriendelijke oevers dient altijd overlegd te worden met de Opdrachtgever.

Bijlage 1.

Houtopstanden

De Nederlandse bossen en houtopstanden worden ook beschermd via de Wet natuurbescherming, Hoofdstuk 4. Rijkswaterstaat heeft bij het uitvoeren van haar kerntaken te maken met de bescherming van houtopstanden als bos of houtopstanden moeten worden geveld. Een uitgebreide toelichting hoe RWS met houtopstanden omgaat is te vinden in de Handreiking vellen en herbeplanten houtopstanden dat is opgenomen in de Werkwijzer RWS.

Uitgangspunt: vellen = herplanten

Het uitgangspunt van de wet is dat iedere houtopstand die wordt geveld ook weer herplant wordt. Voor sommige houtopstanden geldt deze hoofdregel niet. Bijvoorbeeld niet voor houtopstanden binnen de 'bebouwde kom houtopstanden' of voor populieren en wilgen langs wegen en waterwegen.

De velling moet ten minste een maand van tevoren worden gemeld bij het bevoegd gezag. Voor Rijkswaterstaat is RVO meestal het bevoegd gezag.

De herplant moet volgens de wet plaatsvinden binnen drie jaar. RWS mag bij langer lopende projecten op basis van de 'Ontheffing houtopstanden RWS' langer doen over de herplant: vijf jaar. Een 'langer lopend project' is een project dat langer duurt dan twee jaar. Volgens de wet moet de herplant plaatsvinden op de locatie van de velling. Op basis van de 'Ontheffing houtopstanden RWS' mag RWS bij al haar projecten elders herplanten. RWS moet zich wel inspannen om de herplant te doen in de provincie waar geveld is.

Binnen de 'bebouwde kom houtopstanden' is de Algemene Plaatselijke Verordening (AVP) met een omgevingsvergunning voor kappen van toepassing.

De oude situatie geldt niet meer

Eerder werd bij 'droge'RWS-projecten iedere houtopstand die werd geveld één op één herplant in verband met de samenwerkingsovereenkomst tussen EZ en IenW. Nu deze overeenkomst per 1 december 2016 is beëindigd hoeft dit niet meer. De RWS-projecten mogen ook gebruik maken van de wettelijke uitzonderingen, zoals hierboven genoemd. Voor het vellen van populieren langs wegen hoeft vanuit de Wet natuurbescherming dus geen herplant meer plaats te vinden. Er kunnen natuurlijk wel andere redenen zijn om te besluiten toch te herplanten. Denk aan redenen als omgevingsmanagement of het herplanten om een essentiële vliegroute voor vleermuizen terug te brengen.

Door de, per 1 december 2016, nieuwe Ontheffing houtopstanden RWS hoeft er geen jaarlijkse overzicht van de velling en herplant bij RWS aan het RVO verstrekt te worden. Door de nieuwe ontheffing is de herplanttermijn voor langer lopende projecten verkort van tien naar vijf jaar.

RWS coördinatoren houtopstanden

Betrek de regionale RWS coördinator houtopstanden als je te maken hebt met een velling en/of herplant. Dit zijn de volgende personen:

Robert Maarschalkerweerd (ON)

Peter van de Gaag (WNZ)

Ronald van Heerde (MN)

Paul van Veen (MN)

Helena Vandenbroucke (ZN)

Erik van Langen (WNN)

Roos Vonk (NN)

Patrick van Iersel (ZD)

Ronald Oostinga (ZD)

Bijlage 2. Boomveiligheidscontrole

Voor het uitvoeren van de boomveiligheidscontrole stelt de Opdrachtgever het Boomveiligheidsprotocol beschikbaar. Dit is opgenomen in de Leidraad Beheer Groenvoorzieningen 2022.

De volgende eisen zijn hierbij van toepassing.

1. Van alle bomen van niet-gesloten beplantingen dient in Kerngis te worden opgenomen (voor zover deze gegevens nog niet compleet zijn):
  - de GPS-coördinaten met een nauwkeurigheid van 2 m of minder.
  - de soort, benoemd conform de meest recente bij het boomveiligheidsprotocol horende soortenlijst: zie Boomveiligheidsprotocol Rijkswaterstaat, Bijlage bij de Leidraad Beheer Groenvoorzieningen.
  - (geschatte) jaar van aanplant.
2. Alle bomen van niet-gesloten beplantingen dienen als puntlocatie in Kerngis te worden opgenomen. Voor zover er bomen in Kerngis in z.g. lijnbestanden met bomen voorkomen, dienen deze te worden omgezet in puntbestanden.
3. Van alle bomen die binnen de valafstand (indicatief max. 30 m) van de kant asfalt, kant vaarweg, wandelroutes of kwetsbare objecten staan (zie opsomming bij onder 8b), dienen de mate van gevaarstelling en de controlefrequentie te worden bepaald, conform § 6.3.3. en Bijlage 1 van het Boomveiligheidsprotocol Rijkswaterstaat. Het controleschema (zie Bijlage 1 van het Boomveiligheidsprotocol Rijkswaterstaat) dient voor opname in het Groenbeheerplan en in de rapportage Boomveiligheid te worden opgeleverd.
4. Van alle te controleren bomen dienen de opnamekenmerken te worden vastgesteld, conform het Boomveiligheidsprotocol Rijkswaterstaat Bijlagen 2 en 3.
5. Controle van bomen binnen gesloten beplantingen, voor zover gelegen binnen de valafstand, dient plaats te vinden conform het Boomveiligheidsprotocol Rijkswaterstaat.
6. De resultaten van de boomcontrole dienen in het Standaard Uitwisselingen Format voor Boomveiligheidscontrole (SUF-BVC) te worden aangeleverd, zie Boomveiligheidsprotocol Rijkswaterstaat Bijlage 4, tenzij anders is overeengekomen. Aan Opdrachtgever wordt tevens een Excelversie van het rapport Boomveiligheidscontrole geleverd.
7. De rapportage van de boomveiligheidscontrole dient de geschiedenis conform het Boomveiligheidsprotocol Rijkswaterstaat Bijlagen 4 en 5.
8. Voor terreinen in eigendom van Rijkswaterstaat die zijn opengesteld voor publiek dient de volgende werkwijze te worden gehanteerd.
  - 8.a. Bomen welke in aanmerking voor controle komen, of de zones waarin deze bomen zich bevinden, worden door Opdrachtgever aangeleverd. Deze bomen dienen in een punten- en vlakken bestand, conform hoofdstuk 5 van het Boomveiligheidsprotocol Rijkswaterstaat te worden opgenomen. Deze informatie dient in Kerngis/BKN te worden vastgelegd.
  - 8.b. Van bomen/beplantingen die zich bevinden binnen de valafstand (indicatief max. 30 m) van de volgende elementen:
    1. Verharde wegen, waterwegen, spoorwegen en paden;
    2. Niet verharde wegen en paden, zoals als zodanig aangegeven struin- of klompenpaden (of anderszins aangegeven wandelroutes), belopen paden, enz.;
    3. Recreatieve locaties zoals verzorgingsplaatsen, parkeerplaatsen, fietspaden, zwemstrandjes, ligweides, enz.;
    4. Kunstwerken, bouwwerken, rasters en hekwerken, scheepvaartbebording en – bebakening, Rijksrivierwerken, en/of vaargeul, enz.;

5. Waterlijn langs de vaargeul.

dient door middel van bepaling van de mate van gevaarstelling de controlefrequentie te worden bepaald, conform Boomveiligheidsprotocol Rijkswaterstaat § 6.3.3 en Bijlage 1 daarvan. Het controleschema (zie Bijlage 1 van het Boomveiligheidsprotocol) dient in de rapportage boomveiligheid te worden opgenomen.

9. Bomen binnen gesloten beplantingen dienen bij geconstateerde gevaarzettende gebreken geveld te worden. Bij bomen die aan de rand van de gesloten beplanting staan, kan zonder velling dood hout dat een risico vormt worden gesnoeid.

10. In geval van (bij uitzondering uit te voeren) nader onderzoek naar de mogelijkheid een boom te handhaven, dient het nader onderzoek binnen 4 weken na afronding van de boomveiligheidscontrole uitgevoerd te zijn; dienen (herstel)maatregelen en rapportage naar aanleiding van het nader onderzoek en (herstel)maatregelen binnen 3 maanden na afronding van het onderzoek uitgevoerd te zijn (zie Boomveiligheids-protocol Rijkswaterstaat Bijlage 6).

11. Acut gevaarlijke gebreken aan bomen dienen binnen 48 uur na melding te zijn verholpen.

Bij overige gebreken (zonder urgentie) dienen herstelmaatregelen uiterlijk op 1 maart volgend op de levering van de gegevens te zijn uitgevoerd.

Een overzicht van uitgevoerde herstelmaatregelen dient tegelijk met het boomveiligheidsrapport geleverd te worden.

12. De gegevens van de boomveiligheidscontrole dienen binnen 4 weken na afronding van het veldwerk en uiterlijk 1 maart van ieder jaar aan de opdrachtgever (RWS) te worden aangeleverd.

13. Deskundigheidseisen boomcontroleur en uitvoerder van nader onderzoek: "ETW, ETT, gecertificeerde boomveiligheidscontroleur of gelijkwaardig".

Colofon

Kader Beheer Groenvoorzieningen 2021.

Eisen beheer groenvoorzieningen Rijkswaterstaat. 2021

Uitgave:

Rijkswaterstaat

- Regio Oost-Nederland
- Water, Verkeer en Leefomgeving, Rijswijk
- Programma's, Projecten en Onderhoud Inkoopmanagement, Utrecht

Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat

Kijk voor meer informatie op
www.rijkswaterstaat.nl
of bel 0800 - 8002
(ma t/m zo 06.00 - 22.30 uur, gratis)

2022